

*Андрій Каленський,
Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України,
завідувач лабораторії, доктор
педагогічних наук, доцент
E-mail: kaa_1959@ukr.net*

*Надія Колісник,
Інститут ПТО НАПН України,
науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук,
E-mail: kolesnik-nadja@ukr.net*

СТАН ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Сьогодні держава потребує висококваліфікованих фахівців, покладаючи великі сподівання на тих, хто працює з учнями. Серед актуальних завдань стандартизації професійної та фахової перед вищої освіти на компетентнісній основі – формування у випускників мотивів для подальшого працевлаштування за фахом, постійного кар'єрного зростання та саморозвитку, підвищення рівня професійної майстерності, здатності до соціальної адаптації в суспільстві, прояву активної життєвої позиції, на успішність молодшої людини в глобалізованому суспільстві. Зазначене обумовлює необхідність суттєвих змін у змісті професійної освіти, формах і методах навчання і виховання. Стандарти професійної та фахової перед вищої освіти визначають не лише вимоги до якості підготовки студента, а й до кадрового потенціалу закладів освіти.

***Ключові слова:** професійна освіта, професійно-технічні навчальні заклади, стандартизація, стандартизація професійної та фахової перед вищої освіти, готовність викладачів до запровадження стандартів.*

Вступ. Реформування та розвиток сучасного економічного потенціалу України зумовлює низку вимог і до випускників освітніх закладів, зокрема: формування у них мотивів для подальшого працевлаштування за фахом, постійного кар'єрного зростання та саморозвитку, підвищення рівня професійної майстерності, здатності до соціальної адаптації в суспільстві, прояву активної життєвої позиції. Для підготовки висококваліфікованого фахівця конкурентоспроможного у глобалізованому світі потрібно здійснити «перезавантаження» освітнього процесу в освітніх закладах професійної та фахової передвищої освіти, а саме, розробити та впровадити нові освітні стандарти на компетентнісній основі, що приведе до оновлення змісту та результатів освітньої діяльності цих закладів освіти за кожним рівнем освіти в межах кожної спеціальності.

Останні дослідження та публікації. Аспектам професійної підготовки

кваліфікованих фахівців значну увагу приділяли такі вчені: В. Кремень, Н. Кузьміна, В. Луговий, Л. Лук'янова, С. Мельник, Н. Ничкало, В. Орлов, В. Радкевич, С. Сисоєва, О. Савченко О. Щербак та ін. Проте в їх працях недостатньо висвітлена роль викладачів до впровадження освітніх стандартів для підготовки кваліфікованих фахівців на компетентнісній основі.

Мета. Метою статті є дослідження стану готовності викладачів до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі.

Методи. У процесі дослідження застосовувався комплекс теоретичних методів. Використано такі теоретичні методи, як аналіз психолого-педагогічної, методичної, спеціальної літератури з проблеми дослідження для уточнення поняття готовності педагогів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів.

Констатувальний експеримент для визначення стану сформованості готовності педагогів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів.

Результати. Поетапне запровадження нових стандартів професійної та фахової перед вищої освіти розглядаємо як передумову, важливий компонент змістової основи змін із питань для вирішення проблеми якісного науково-методичного та психологічного супроводу роботи з педагогічними кадрами, удосконалення навчального процесу. В той же час стандарти професійної та фахової передвищої освіти на компетентнісній основі це не лише вектори подальшого розвитку системи освіти, а й нові проблеми, які треба розв'язувати.

Освітні стандарти на компетентнісній основі спрямовують педагогічних, науково-педагогічних працівників на перехід від декларування переваг особистісної моделі до її практичного впровадження. Вони розробляються з метою:

– забезпечувати єдиний освітній простір, орієнтацію на реалізацію компетентнісного підходу до змісту освіти, на формування універсальних компетентностей;

– повноцінної реалізації ідеї особистісно орієнтованого навчання, зокрема забезпечення його профільної спрямованості;

– рівномірного розподілу годин між гуманітарною, природничо-математичною і технологічною складовими змісту освіти.

В той же час розробники освітніх стандартів на компетентнісний основімають справу з цілою низкою проблем:

– відсутність єдиного чіткого уявлення щодо переліку компетентностей взагалі як в українській, так і в зарубіжних освітніх системах;

– поодинокі невідповідності компетентностей, закладених у освітніх стандартах країн з високорозвиненою економікою потребам українського ринку праці;

– окремі труднощі підготовки робітників в умовах чинного правового поля;

– відсутність професійних стандартів та не зорієнтованість на компетентнісний підхід наявних посадових інструкцій.

Запровадження освітніх стандартів кваліфікованих фахівців на компетентнісній основі має і цілий ряд переваг для роботодавців, закладів освіти та служб інспектування, до яких відносяться:

– **для роботодавців:** варіативність, різна тривалість освітнього процесу; можливість впливати на зміст та організацію навчального процесу та кінцевий результат підготовки кваліфікованого фахівця.

– **для закладів освіти (професійної та фахової передвищої):** гнучке реагування сфери праці на зміни у технологіях і змісті діяльності; співпраця з потенціальними роботодавцями; використання механізму зовнішнього оцінювання.

– **для служб інспектування:** створення системи оцінювання закладів професійної та фахової передвищої освіти за результатами діяльності.

Компетентнісний підхід у професійній та фаховій передвищій освіті дозволяє розвинути: схильність до навчання та самостійної творчої роботи, самоактуалізацію, самовизначення, соціалізацію та розвиток особистості

кваліфікованого фахівця. Інструментами у досягненні цих цілей виступають принципово нові освітні конструкти: компетентності та особистісні якості випускника. Таким чином, орієнтація професійної та фахової перед вищої освіти на формування компетентностей обумовлює необхідність проектування нових освітніх стандартів.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній та фаховій передвищій освіті сприяє підготовці кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного як на вітчизняному, так і на світовому ринку праці, який вільно володіє професією, орієнтується у суміжних сферах діяльності, є соціально активним та професійно мобільним, готовий до постійного професійного та особистісного удосконалення, може ефективно працювати на рівні вимог світових стандартів.

В умовах упровадження нових освітніх стандартів професійної та фахової перед вищої освіти на компетентнісній основі значно підвищуються вимоги до педагогічних кадрів усіх рівнів, саме вони не тільки розробляють освітні стандарти, але й встановлюють нормативні вимоги кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) випускників закладів професійної освіти, забезпечують перманентне зіставлення навчальних досягнень учнів, студентів з цілями їхньої компетентісно орієнтованої підготовки задля її корекції, забезпечують досягнення належних рівнів якості професійної підготовки фахівців у професійних навчальних закладах засобами інноваційності змісту та технологій навчання.

Ключова ідея нових освітніх стандартів – особистісно-психологічний, соціальний і професійний розвиток, вони визначають не лише вимоги до якості підготовки учнів чи студентів, а й вимоги до кадрових умов, реалізації навчальних планів та освітніх програм.

Освітні стандарти висувають нові вимоги до вчителів(викладачів) – які керують пізнавальною діяльністю учнів (студентів) і посилюють їх роль і значення в освітньому процесі. Саме тому головним завданням для педагогічних освітніх закладів, системи післядипломної педагогічної освіти,

методичних служб є підготовка керівних і педагогічних (науково-педагогічних) кадрів до впровадження й успішного науково-методичного супроводу стандартизації професійної та фахової перед вищої освіти, формування готовності педагогічного працівника до стандартизації підготовки кваліфікованого фахівця.

Однією із складових супроводу є навчально-методичний напрямок. Підвищення кваліфікації в міжкурсовий період покликане забезпечити постійний науково-методичний супровід професійного й особистісного розвитку педагогічних кадрів. Для вивчення запитів педагога важливою, на думку науковців, є діагностика якості педагогічної діяльності, а саме: виявлення і опис актуального стану, його причин, об'єктивних тенденцій і прогнозування розвитку. Діагностика здійснюється за кількома напрямками:

а) виявляється готовність педагогічного (науково-педагогічного) працівника до педагогічної діяльності, рівень його професійної компетентності, орієнтація на постійний розвиток і професійне самовдосконалення;

б) визначаються особливості відбору педагогом змісту, форм організації навчання;

в) визначається готовність викладачів до запровадження стандартів.

Другою складовою супроводу й управління процесом практичної реалізації завдань стандартизації професійної та фахової перед вищої освіти повинен бути організаційний напрямок. А тому в умовах модернізації освіти змінюються вимоги до організації, форм і змісту системи підвищення професійного рівня педагогічних (науково-педагогічних) працівників. Дуже важливо змодельовати структуру методичної роботи, яка б дозволяла вирішити такі завдання:

– організацію взаємодії педагогічних (науково-педагогічних) працівників щодо формування перспективного педагогічного досвіду впровадження освітніх стандартів;

– організацію діяльності творчих груп, тимчасових об'єднань педагогів щодо оптимізації освітнього процесу відповідно до нових освітніх стандартів;

– забезпечення інноваційної діяльності з питань розробки та апробації нових програм на компетентнісній основі.

В умовах підготовки педагогічних (науково-педагогічних) кадрів до впровадження нових освітніх стандартів, вивчення стану їх готовності необхідно використовувати різні механізми впровадження передового педагогічного досвіду, його трансляції. Механізми впровадження мають включати як традиційні так і інноваційні форми, а саме:

а) семіотична форма представлення досвіду: створення регіонального банку інноваційного педагогічного досвіду (бази даних, публікацій вчителів тощо);

б) імітаційна форма представлення досвіду передбачає використання таких форм взаємодії, як майстер-класи, презентації, виставки-презентації, навчальні семінари, вебінари, конференції, консультації з питань впровадження освітніх стандартів;

в) інтерактивні форми представлення досвіду пропонують спільну участь суб'єктів взаємодії – авторів інноваційних методик і зацікавлених закладів шляхом проведення семінарів та майстер-класів.

В структуру науково-методичного супроводу слід включити і законодавчий аспект. Дуже важливо, щоб у кожному навчальному закладі професійної та фахової перед вищої освіти були розроблені власні чи представлені вже апробовані заходи впровадження і науково-методичного супроводу нових освітніх стандартів, які мають передбачати:

– підвищення якості інформаційно-організаційних і науково-методичних послуг, створення інформаційно-навчального середовища системи освіти району (міста);

– сприяння розвитку професійної компетентності педагогічних (науково-педагогічних) працівників, підвищення результативності та якості

освітнього процесу завдяки впровадженню нових педагогічних технологій в умовах реалізації освітніх стандартів;

- створення чіткої прозорої системи мотивації, стимулювання педагогів до інноваційної діяльності;

- аналіз стану науково-методичного супроводу впровадження освітніх стандартів;

- постійне підвищення професійної компетентності педагогів;

- інформування через засоби масової інформації щодо упровадження стандартів професійної та фахової перед вищої освіти;

- наукове обґрунтування і чітке формулювання кінцевої мети будь-якої науково-методичної діяльності, завдання та умови її реалізації, дотримуючись прозорості і зрозумілості мети на основі діагностично-аналітичної інформації.

Викладене вище дає можливість обґрунтувати сутність поняття «готовність педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів» як інтегративної властивості особистості, що виявляється в діяльності, поведінці та вчинках педагогічного працівника і зумовлює його здатність виконувати вимоги освітніх стандартів за рахунок збалансованого поєднання знань та умінь проектування змісту компетентнісно-орієнтованої освіти, здібностей уміло розробляти, вибирати й застосовувати відповідні педагогічні технології та методики оцінювання компетентнісних досягнень студентів (учнів) і випускників на тлі розвинутих мотиваційно-ціннісних якостей.

Структура готовності педагогічного працівника до стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах обґрунтована нами як єдність когнітивного, мотиваційного, діяльнісного та особистісного компонентів та відповідні їй *етапи* формування готовності педагогічного працівника до стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах:

- інформаційно-мотиваційний (забезпечує формування когнітивного і

мотиваційного компонентів через залучення педагогічних працівників до ліцензування нових спеціальностей, проектування освітньо-професійних програм, навчальних планів, іншого навчально-методичного забезпечення; ознайомлення педагогічної громадськості технікумів і коледжів з методиками розроблення освітніх стандартів четвертого покоління, технологіями оцінювання компетентнісних досягнень студентів і випускників тощо);

– формуально-технологічний (спрямований на розвиток діяльнісного компонента готовності до стандартизації шляхом створення умов для набуття відповідного досвіду компетентісно орієнтованого навчання, розроблення та застосування технологій навчання, що забезпечують досягнення визначених стандартами освітніх результатів);

– рефлексивно-корекційний (спрямований передусім на формування особистісного компонента через рефлексію попереднього педагогічного досвіду й актуалізацію активності особистості педагогічного працівника щодо визначення нових завдань підвищення якості професійної підготовки молодших спеціалістів в умовах технікуму чи коледжу). Перехід від теоретичного аналізу проблем запровадження стандартів професійної та фахової перед вищої освіти до практичних дій з оцінки освітніх результатів.

На нашу думку, зосередити увагу доцільно на оцінці результатів, на досягнення яких спрямована програма модернізації професійної та фахової перед вищої освіти в Україні.

Відповідно до структури готовності педагогів до стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей на модульно-компетентнісній основі є: «мотиваційно-цільовий, когнітивний, професійно-діяльнісний та рефлексивно-результативний критерії» [1; 80].

Процес оцінювання можливих результатів готовності педагогів до стандартизації підготовки молодших спеціалістів доцільно побудувати в логіці рефлексивного аналізу й оцінки значущості можливих результатів.

Доцільно запропонувати заповнити анкету всім членам педагогічного колективу, а потім підбити підсумки анкетування. Анкета дозволяє встановити ступінь готовності педагогів до стандартизації підготовки молодших спеціалістів. Опитуванням було охоплено 385 співробітників закладів фахової передвищої освіти. Розподіл респондентів за галузями: аграрна галузь – 150 осіб, будівельна – 133, машинобудівна – 92 (рис. 1).

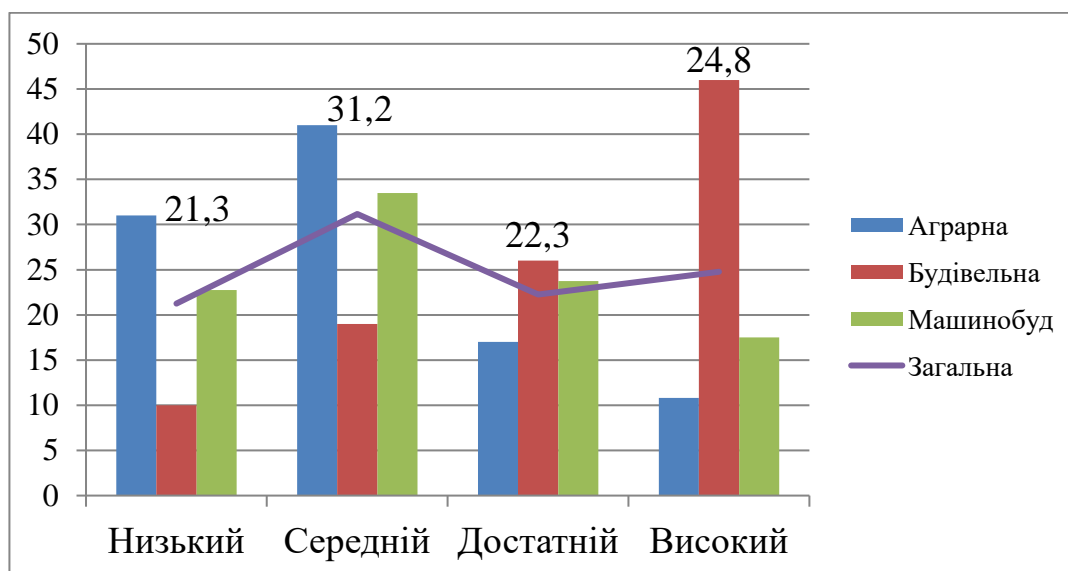

Рис. 1. Рівень готовності викладачів до стандартизації на компетентнісній основі, %

За результатами опитування нами встановлено: високий рівень готовності до запровадження освітніх стандартів на компетентнісній основі, який є творчим за своєю сутністю, сформований у дуже обмеженого кола педагогів (10.8% в аграрній галузі, 17.5% в машинобудівній галузі, 48% – в будівельній галузі), що свідчить про необхідність організації спеціальної роботи для його цілеспрямованого формування. Зокрема, актуальними напрямами розв'язання цієї проблеми є підготовка педагогів у процесі підвищення педагогічної кваліфікації та навчання студентів – майбутніх педагогів.

Оцінка результатів анкетування дозволяє окреслити цілі та перспективи підвищення якості стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах:

використання нових освітніх технологій, орієнтованих на результат, що має значення у сфері праці;

розширення участі громадськості та перспективних роботодавців у діяльності закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти;

зростання потенціалу закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти як постачальників кадрових ресурсів.

Висновки і перспективи. Отже, за результатами дослідження, ми можемо стверджувати, що сформованість готовності педагогічного працівника до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі не є достатньою, а переважна більшість респондентів вказують на необхідність здійснення консультування та навчання для розвитку даного феномену. Тільки спільні зусилля педагогічних та науково-педагогічних працівників професійно-технічної та фахової передвищої освіти, створять умови для підвищення рівня професійної майстерності випускників, їхньої здатності до соціальної адаптації в суспільстві та прояву активної життєвої позиції та досягнення успіхів в професійній кар'єрі.

Напрямами подальших розвідок є проведення формувального експерименту з метою розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі.

Література

1. Каленський А.А. Критерії готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів. *Електронне наукове фахове видання «Теорія і методика професійної освіти»*. 2017. №13, С. 173-16. URL: <http://tmpe.eor.by/index.php/editions/133-vipusk-10pdf> (дата звернення: 28.10.2018).
2. Керівник і керівництво: Інноваційні підходи /упорядник Людмила Галіцина. Київ : Шк.світ, 2011. 112с. – (Бібліотека “Шкільного світу”).
3. Любченко Н. В. Управління науково-методичною діяльністю закладів післядипломної педагогічної освіти: координаційний аспект: науково-методичний посібник. Київ : Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2013. 256с.
4. Мартиненко С.М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: навчально-методичний посібник. Київ, 2010.
5. Методичні рекомендації ”Діагностування в системі внутрішньошкільної методичної роботи” (на допомогу керівникам шкіл). Житомир :ЖОШПО, 2008.
6. Погрібна Н. Управляти школою по-новому. Київ : Шк. світ, 2009, 112 с. (Бібліотека “Шкільного світу”).
7. Про затвердження Державних стандартів початкової загальної освіти, базової,

повної середньої освіти (Постанови Кабінету Міністрів України від 20.04.2011, №462 та від 23.XI.2011, №1392).

8. Сайт Міністерства освіти і науки України: mon.gov.ua.

9. Степанов О.М. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ,2011.

Andriy Kalensky, Head of Laboratory, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor Institute of Vocational Education and Training of National Academy of Sciences of Ukraine,

Nadia Kolisnyk, researcher, candidate of pedagogical sciences Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Sciences of Ukraine

The current state of standardization of vocational education in Ukraine: problems and perspectives

Today, the state needs highly skilled workers, putting great hopes on those who work with students. Among the topical tasks of the standards of professional and professional advance education on a competent basis - the formation of graduates motives for further employment in the specialty, constant career growth and self-development, raising the level of professional skills, the ability to social adaptation in society, manifestation of active life position, success a young man in a globalized society. This stipulates the need for significant changes in the content of vocational education, forms and methods of education and upbringing. The standards of vocational and professional advance education define not only the requirements for the quality of the student's training, but also the staffing capacity of vocational education institutions.

Key words: vocational education, vocational and technical educational institutions, standardization, standardization of vocational education, readiness of teachers for the introduction of standards.

*Андрей Каленский,
заведующий лабораторией Института профессионально-технического образования
АПН Украины доктор педагогических наук, доцент
Надежда Колесник,
научный сотрудник Института профессионально-технического образования АПН
Украины, кандидат педагогических наук*

СОСТОЯНИЕ ГОТОВНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ К СТАНДАРТИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Сегодня государству нужны высококвалифицированные рабочие, возлагая большие надежды на тех, кто работает со студентами. Среди актуальных задач стандартов профессионального и фахового предвысшего образования на компетентной основе является формирование у выпускников мотивов для дальнейшего трудоустройства по специальности, постоянного карьерного роста и саморазвития, повышение уровня профессиональных навыков, умения социальной адаптации в обществе, проявление активной жизненной позиции, на успех молодого человека в глобализованном обществе. Выше изложенное требует существенных изменений в содержании профессионального и фахового предвысшего образования, форм и методов обучения и образования. Стандарты профессионального и фахового предвысшего образования определяют не только требования к качеству обучения студентов, но и кадровый потенциал учреждений профессионального образования.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессионально-технические учебные заведения, стандартизация, стандартизация профессионального и фахового предвысшего образования, готовность учителей к внедрению стандартов.